

בחקירות המשטרה הצבאית, הפרטיות היא בערבון מוגבל

מצ"ח עורכת חיפושים בטלפונים סלולאריים של חשודים בעבירות סמים ללא צו משפט בעוד במשטרה מגבילים את איסוף המידע כדי לשמור על הפרטיות

גילי כהן 13:29 13.09.2014

חייל נעצר בחשד לעבירת **סמים**, מובא לחקירה ושם מתבקש למסור את הטלפון הנייד שלו לצורך חיפוש. כעבור זמן מה מתברר שאחרי שחוקר המשטרה רפרף בין כל התמונות והסרטונים במכשיר, בדק הודעות מייל ותכתובות בוואטסאפ, נמצאו ראיות הקושרות אותו לפשע אחר שכלל אינו קשור לסמים והדרך לכתב אישום בנושא מתקצרת.

תרחיש זה אינו יוצא דופן כשמדובר בחקירת של **צה"ל**. הנוהל הצבאי מאפשר לחוקרי המשטרה הצבאית החוקרת (מצ"ח) לחפש בטלפונים הסלולאריים של החיילים ולאסוף משם מידע, תמונות, סרטונים, התכתבויות ולפגוע בפרטיותם עד בלי סוף, בהסכמת החייל הבלבד, ללא צו שופט. בניגוד לכך, המשטרה מגבילה את החיפוש בטלפון הסלולארי כדי למנוע פגיעה בפרטיות, ונדרשת לאישור מבית המשפט.

הצבא עורך חיפושים **בטלפונים הסלולאריים** של חיילים כמעט כבדרך קבע. לפי נתוני הסגוריה הצבאית, מתוך 91 חקירות שנערכו בשנה האחרונה של חיילים בחשד לשימוש והחזקת סמים בכל רחבי הארץ — ונבחרו באופן מדגמי — ב-80 מקרים (כמעט 90% מהתיקים), נערך חיפוש במכשיר הטלפון הסלולארי של החייל. מרבית החיפושים נעשו ללא צו שופט, אלא בהתבסס על הסכמתו האישית של החייל. רק בשני מקרים בלבד סרבו החיילים לעריכת החיפוש בטלפונים הסלולאריים.

הנוהל הצבאי מול הנוהל המשטירתי	
פרטיות	במשטרה: החיפוש מוגבל כך שלא יפגע בפרטיותו של אדם בצה"ל: במסגרת החיפוש יש להעתיק את כל המידע בטלפון הסלולארי לתקליטור – ולערוך בו עיון מעמיק
חוקר	במשטרה: החיפוש ייעשה על ידי חוקר מיומן בצה"ל: החיפוש יעשה על ידי חוקר מיומן. במקרים חריגים ניתן לבצע חיפוש באופן ידני בבסיס
ההרשאה הנדרשת לחיפוש	במשטרה: חיפוש בחומר מחשב (טלפון סלולארי או מחשב רגיל) מחייב צו שופט בצה"ל: חיפוש בטלפון סלולארי מתבצע על בסיס הסכמת הנחקר בלבד. חיפוש במחשב צבאי מחייב צו שופט

בפועל, כמעט בכל מקרה בו חייל חשוד בשימוש בסמים, ומגיע לחקירת המשטרה הצבאית כשהוא אוחז בטלפון סלולארי בידו, אותו מכשיר יילקח לבדיקה ולחיפוש על-ידי החוקרים הצבאיים. לא אחת, בחיפוש זה יימצאו עוד פרטי מידע מפלילים נוספים על אותו חייל, שיאפשרו למצ"ח לבסס ראיות גם באשר לעבירות שבהן כלל לא היה חשוד במקור.

כפי שפורסם ב"הארץ" בחודש פברואר האחרון, מרבית החיילים כלל אינם יודעים עד כמה מסירת הטלפון הסלולארי לחיפוש שנראה בעיניהם תמים, חושפת אותם בפני חוקרי מצ"ח. כל הודעת טקסט, התכתבות בוואטסאפ, תמונה, סרטון או אפילו קישור מפייסבוק יוכלו לשמש כראיות. כך קרה בשנה שעברה, כאשר חוקרים בחנו פרשה של היעלמות ציוד מבסיס צבאי, אך איתרו במכשיר הנייד של אחד מהחיילים סרטון, המתעד חשד להתעללות בפלסטיני.

בסנגוריה הצבאית מנהלים מאבק נגד נוהל זה, וטוענים כי על החוקרים לבקש מבית משפט צבאי צו שיתיר להם לחפש במכשיר הטלפון עצמו, ולא להתבסס על הסכמתו של החייל. צו כזה, אומרים בסנגוריה, יכול להגביל את החיפוש רק לחשד שנחקר — שימוש בסמים, למשל — ולא לכל פרט מידע, בין אם פלילי או לא, שנמצא במכשירו של החייל.

תיק שנוהל בבית הדין הצבאי בפיקוד הדרום לפני כארבעה חודשים, חשף את הנוהל הצבאי שמגדיר את ההוראות לחוקרי המצ"ח עבור החיפוש בטלפונים הסלולאריים, וגילה כי בצה"ל החיפוש הרבה יותר נרחב מאשר במשטרה. במסגרת דיון בתיקו של חייל שנחשד בסחר בסמים נחשפו הסנגורים **סא"ל (במיל') אפרת נחמני-בר**, רס"ן מירב הרשקוביץ-יחזקי וסרן חן ישראל, להוראה הצבאית, שעודכנה בחודש פברואר האחרון. זו מורה לחוקרים כי בכל חקירה "בה יש חשד סביר לקיומה של ראייה שעשויה לקדם את החקירה במכשיר טלפון סלולארי", יש להחרימו. ההוראה עצמה דורשת מהחוקרים לתעד כל פגיעה או שריטה במכשיר, לרשום את היצרן והדגם ולבקש מהבעלים את הסיסמה לטלפון הסלולארי, אם יש כזו.

לפי הנחיית מפקד מצ"ח, בחיפוש במכשיר טלפון סלולארי, "יופק כלל המידע שבמכשיר", וזה יישמר בתקליטור. "בכל מקרה, יש להקפיד כי ייערך עיון מעמיק במידע שהופק מהמכשיר על-ידי החוקר המטפל". עוד קובעת ההוראה, כי "אין לערוך חיפוש במכשיר הסלולארי שלא במעבדה, אלא במקרים חריגים בלבד, בכפוף לאישור מפקד הבסיס, במצב בו הוא סבור כי יש צורך באיתור הראיה בו ברגע". עם זאת, לדברי חוקר מצ"ח שהעיד באותו תיק בבית הדין הצבאי של פיקוד דרום, החיפוש במכשירים הסלולאריים באופן ידני על ידי החוקר ולא במעבדה, כפי שנעשה במקרה של אותו חייל, אינו כה חריג.

"מה הפך את המקרה חריג שחייב לעשות את המקרה בבסיס ולא במעבדה?", שאלו הסנגורים את החוקר. "זה דבר שגרתי שנערך בכל חקירה", השיב, ולאחר מכן הוסיף כי "על מנת לנסות ולחסוך חקירות חוזרות או להעמיד דברים בשטח במהלך החקירה, אנו מבצעים את החיפוש במקום... כל חקירה שגרית עורכים את החיפוש, בתנאי שהחשוד מסכים". ההוראה הצבאית מפרטת כיצד יש לעשות חיפוש ידני זה: ב"מצב טיסה", תוך תיעוד מלוא הפרטים האפשרי, כולל צילום תמונות מסך, ורק לאחר מכן העברת המידע למפלג הרלוונטי במצ"ח שמתעסק בנושא. לצד זאת, קובעת ההוראה הצבאית כי "אם יש צורך לערוך את החיפוש בנוכחות החשוד, במקרים בהם ישנה דחיפות רבה לעריכת החיפוש, ייערך חיפוש ידני על-ידי חוקר מיומן בעבירות מחשב". החוקר שהעיד בבית הדין כי ערך חיפוש בטלפון הסלולארי של החייל כלל לא נחשב ל"חוקר מיומן".

כאשר ניסו להשוות לאחר מכן בסנגוריה הצבאית את הנוהל הצבאי עם זה המשטרתי, התברר להם כי הנוהל הצבאי מרחיק לכת הרבה יותר. בעוד המשטרה מגבילה את החיפוש לכך שיערך "באופן שלא יפגע בפרטיותו של אדם מעבר לנדרש", בצבא זה נעשה באופן כולל, לטובת "חיפוש בדבר ראיות רלוונטיות", ללא התייחסות ממשית לפרטיותו של חייל. במשטרה, בניגוד לצבא, אף דורשים צו שיפוט

טרם עריכת החיפוש בחומר הנמצא במחשב או בטלפון הסלולארי . בצה"ל, לעומת זאת, דורשים צו שיפוט רק כאשר מדובר בחיפוש במחשב צבאי — ולא כאשר מדובר במכשיר הטלפון הסלולארי של החייל.

בעקבות הדברים, פנו בסוף חודש יולי הסנגור הצבאי הראשי, אל"מ אשר הלפרין, ועוזרו, סרן יגאל בלפור, אל התובע הצבאי הראשי, אל"מ אודי אליעזר, בדרישה להכריז על הנוהל הצבאי לפיו פועלת מצ"ח כבטל מעיקרו. "יש תהום הפעורה בין הנוהל הצבאי למשטרתי. המשמעות של הפקת כל המידע היא פגיעה מקסימלית בפרטיות, בניגוד מוחלט לנהל המשטרתי, התואם לחוק", טוען אל"מ הלפרין. "נפעל בכל דרך שנוכל כדי להביא לשינוי במצב המוכחי".

מדובר צה"ל נמסר כי "רשויות החקירה והתביעה הצבאיות מקפידות על זכויות חיילים החשודים בביצוע עבירות. נהלי רשויות התביעה והחקירה נבחנים באופן תדיר ע"י הגורמים המשפטיים ובתי הדין הצבאיים ומעודכנים בהתאם. סוגיית החיפוש בטלפונים הניידים היא סוגיה מורכבת הנידונה בפני בתי הדין הצבאיים ובימים אלו נבחנת ע"י בית הדין הצבאי לערעורים". גורם צבאי הוסיף כי "נושא החיפוש בטלפונים הניידים נמצא בבחינה ובדיונים משפטיים, לכן לא ניתן להתייחס למקרים פרטניים".